

Q. D. B. V.

NOVITATEM
REGIMINIS MO-
NARCHICI
IN ECCLESIAM UNIVERSAM

PRÆSIDE

SALOMONE DEYLINGIO,
S. S. THEOLOGIÆ DOCTORE, EJUSDEMQUE
PROFESSORE PUBLICO ORDINARIO, CAPITULI CI-
ZENSIS CANONICO, CONSISTORII ASSESSORE,
NATIONIS MISNICÆ SENIORE, ECCLESIAE HUIUS LOCI
AD D. NICOLAI PASTORE, ET DIOECESIOS
LIPSIENSIS SUPERINTENDENTE,

IN ACADEMIA, QUÆ LIPSIÆ FLORET,

PERSPICUE EXPONET

JO. CHRISTIANUS BROESTEDT,
VRATISLAVIENSIS.

DISSERT. I.

D. XXIX. Decembr. A. O. R. cō 15 ccxxix.

LIPSIÆ, LITTERIS SCHEDIANIS.

12

A. D. A. N.

NOVITATEM
REGIMINIS MO-
NARCHICI
IN ECCLESIAM UNIVERSAM

PRÆSIDI

SALOMONE DEYLINGIO.

S. S. THEOLOGICÆ DOCTORE, EIUDEMQUE
PROFESSORIS PUBLICO ORDINARIO, CAPITULI CI-
VENSIS CANONICI, CONSISTORII ASSessoris,
NATIONIS MÏSICÆ SENIORIS ECCLESIE HUNGARICÆ
AD D. NICOLAI PASTORIS ET DOCTORIS
LÏPSIENSIS SUPERINTENDENTIS

IN ACADEMIA, QUÆ LÏPSIÆ FLORET,

PÛBÛLICE EXPOSET

IO. CHRISTIANUS BROESTEDT,

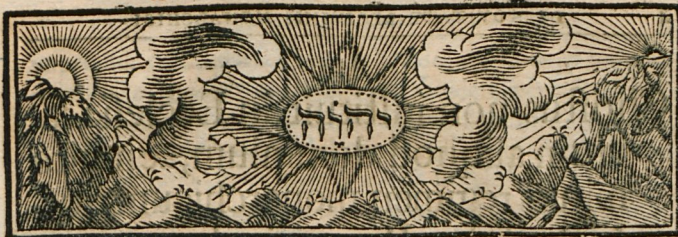
VR. LÏPSIENSIS

DÏSSERT. A.

D. XXIX Decembris, A. O. R. MDCCXXIX

LÏPÛE, LÏTTERIS SCHEDEMANI

I. N. J.

On ita pridem aliquot Dissertationibus ostendimus, graves illas corruptelas, quibus Pontificii peraugustum S. Eucharistia sacramentum foede contaminant, novellas esse, & in antiqua Ecclesia, quoad incorrupte servavit Christi instituta, inauditas. Eadem est ratio ceterorum errorum, quos temporum difficultas, & hominum improbitas, barbaries ac superstitio, in Ecclesiam Romanam invexit. Huc referimus monarchicum & sumum Romanorum antistitum dominatum in universum orbem Christianum, qualem a longo tempore & quasiverunt, &, quoad fieri potuit, non exiguu rei Christianae detrimento, exercuerunt. Ubi illud omnium indignissimum est, quod curia Romanae adalatores, & quotquot Romanis ritibus addicti sunt, principatum callide, & per vim, ac temporum injurias, in vectum, confirmatumque, a Christi institutione, & ejus legatorum auctoritate, perpetuaque priscae Ecclesiae consuetudine, repetere non erubescunt. Nos autem, divino freti auxilio, hoc libello Academico perspicue & solide demonstrabimus, tale dominium nec Christum habere auctorem, nec in Apostolica & primitiva Ecclesia, qua regimen Aristocraticum amavit, usitatum fuisse.

I.

Christus non instituit in Ecclesia sacrum aliquod dominium, ac multo minus regimen monarchicum, quale Præsules Romani a longo tempore sibi vindicarunt & usurparunt.

EXPOSITIO.

§. I.

Un sanctissimus Servator in carne apparuisset, regnum quidem, quemadmodum antiquorum vatum oraculis prædictum erat, his in terris condidit, sed mere spirituale, & ab indole Republicæ civilis, aut regni mundani, prorsus alienum. Hoc ipse profiteatur, quando ait, *regnum suum de hoc mundo non esse*, Joh. XVIII, 36. Salutarem doctrinam ab omnibus hominibus, suæ salutis consulturis, amplectendam, promulgavit, & idonea cœlestis gratiæ, fideique conferendæ, & obsequandæ, mediæ, quæ *Sacramenta* dicuntur, pro divina, quæ pollebat, potestate & auctoritate, instituit, sed eo ipso declaravit, suæ Ecclesiæ, præconio Evangelii ex variis gentibus colligendæ, regimen, a potestatis civilis, aut regni humani forma ac ratione longissime abesse. Quoad inter mortales verus est Redemptor noster, non principis aut, imperantis, sed doctoris munere functus est. Idem officium docendi, non impe-

Christus

A

imperandi, demandavit suis famulis & legatis, quos ad Judæos, & in universum orbem emisit. Illis equidem, perinde ac eorum successoribus, potestatem remittendi & retinendi peccata concessit. Inde tamen nihil minus colligi potest, quam imperium aliquod civile. Nam universa illa clavium potestas in efficaci dumtaxat promissionum, ac comminationum divinarum applicatione consistit, quæ cum imperio civili nihil commune habet. Falsum proinde est, Ecclesiam a Christo ad Reipublicæ civilis formam compositam, & supremam potestatem Petro, ejusdemque in pontificatu Romano successoribus, collatam esse.

§. II.

Adversarii summum Romani præsulis regimen in Ecclesia a Christi institutione derivaturi, ad bina N. T. loca solent provocare, videlicet ad Matth. XVI, 18. 19. & Joh. XXI, 15. Circa priorem non exiguæ sunt veterum Doctorum disensiones. Et ex ipsis Pontificiis nonnulli fatentur, primatum pontificis Romani ex eo probari non posse. Sic du PIN in egregio libro de *Antiqua Ecclesie disciplina* Diff. IV. Cap. I. §. 1. p. 305. recte observavit, hæc verba: *Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam*, varie exponi. HILARIUS, AMBROSIUS, CHRYSOSTOMUS, alique, per *petram* hic intellexerunt confessionem & fidem Petri, quam palam professus erat. Ab his non multum discedunt, qui *petram* interpretantur Christum, quem Petrus confessus erat. In hæsententia fuere HIERONYMUS & AUGUSTINUS. Alii præeunte TERTULLIANO, & ORIGENE, existimarunt, per *petram* Petrum ipsum significari. Plerique tamen non tantum de Petro, sed reliquis etiam Apostolis id intelligendum esse existimarunt. His sententiarum divortiis commemoratis, du PIN recte monuit, ex prima & secunda expositione nihil

pro primatu pontificis colligi posse. Ex tertia equidem expositione sequi, Petrum esse Ecclesiae fundamentum, sed inde non sequi, eum omnibus Apostolis superiorem fuisse, cum ex quarta expositione constet, idem de Apostolis omnibus dictum esse. Quamvis igitur ex his Servatoris verbis forte colligi possit, Petrum inter Apostolos ratione ordinis primum fuisse, inde tamen inferri non posse, Petrum eo tempore aliquid accepisse, quod ceteris Apostolis datum non sit. Nostrates subscribunt expositioni HILARII, quam prodidit *L. VI. de Trinit. §. 36. f. 903.* & per *petram* intelligunt confessionem ac doctrinam Petri, eodem sensu, quo Paulus Apostolicam & Propheticam doctrinam vocat fundamentum, super quo Ecclesia exstructa est, Ephes. II, 20. Apoc. XXI, 14.

§. III.

Neque quidquam ad stabiliendum Romanorum antiquum primatum, & oecumenicum in Ecclesiam dominium, facit alter locus, ubi Christus Petro dixit: *Pasce oves meas.* *Joh. XXI, 15.* Horum verborum optimus est interpres ipse Apostolus Petrus, quando *1. Cap. V, 2.* discrete negat, *πρωτεύειν τὸ ποιμαίνειν τὰς οὐδας*, idem esse, ac τὸ κεντρανομιεῖσθαι, & ostendit, nihil aliud, quam munus doctoris hic indicari, & *pasce oves* nil aliud esse, quam populum erudire, & ad fidem in Christum, aeternamque salutem, verbo & exemplo perducere. Act. XX, 28. Quod non Petri solum, quippe qui non *omnes* oves totius orbis pasce jubetur, sed & reliquorum Apostolorum officium fuit. Nullam igitur imperium Petro his verbis concessum fuit. Alia igitur & validiora argumenta ab adversariis adferri debent, si probare volunt, Petrum visibile Ecclesiae caput, & Christi vicarium, ac monarcham, in his terris fuisse. Hoc defuncti labore, ulterius ostendere debent, Petrum fuisse episcopum Romanum proprie dictum, & per XXV annos ibi, ut ajunt,

ajunt, sedisse. Tandem etiam demonstrabunt, Romanos aristites pro successoribus Petri habendos esse, eosdemque eandem prerogativas, & eandem Apostolicam potestatem in universam Ecclesiam ab eo accepisse. Hucusque nihil attulerunt expectatione dignum, etsi de his quaestionibus acerrime disputarunt, & pro primatu Rom. pontificis & imperio ejus oecumenico, tanquam pro aris & focis dimicarunt. Conf. post nostrates Theologos, quorum perusiles & lectu dignissimae lucubrationes de hoc argumento magna copia prostant, ex Reformatis FRID. SPANHEMIUS T. II. *Opp. f. XXXIV. f. 306.* & JO. FORBESIIUS in *Instruct. Historico-Theol. L. XV. Cap. V. § XV. T. II. Op. f. 688. § 700.* ubi testimonia Patrum nostrae expositioni consentanea, produxit.

§. IV. Quemadmodum in Apostolica Ecclesia nihil deprehenditur, quod imperii alicujus civilis speciem praeberere queat, ita altum etiam est silentium de principe Ecclesiae, ac vicario Christi, summa potestate & auctoritate instructo. Omnes Apostoli erant *Christi ministri & mysteriorum divinorum dispensatores*, 1. Cor. IV, 1. Omnes etiam inter se ratione muneris erant pares. Hinc Paulus, etsi serius Apostolis adscriptus, negat se summis Christi legatis inferiorem esse, 2. Cor. XI, 5. & XII, 11. Hanc Apostolorum aequalitatem agnovit CYPRIANUS de *Unitate Ecclesiae f. 107.* *Hoc erant utique & ceteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio praediti & honoris, & potestatis.* Idem Apostolus Paulus totum ordinem sacrum, a Christo institutum describens 1. Cor. XII, 28. & Eph. IV, 11. neutro in loco mentionem facit summi principis, qui universae Ecclesiae praepositus sit, & vice Christi fungatur. Et praeter Christum nullum aliud caput in sacris literis commemoratur. Nec opus erat, ut caput aliquod visibile, vel vicarius in Ecclesia consti-

constitueretur. Ille demum vicario indigere censetur, qui vel per absentiam, vel per imbecillitatem, & impotentiam, rebus suis præesse nequit. Quorum neutrum de Christo dici potest, secundum Matth. XXVIII, 18. 20.

§. V.

In ipsa Romana Ecclesia, ab Apostolis Petro & Paulo fundata, fideles omnes, ne doctoribus quidem exceptis, erant æquales. Nam Rom. XII, 5. ἀλλήλων μέλη *membra* dicuntur, non tantum in ordine ad Christum, tanquam caput, sed etiam *inter se invicem*. Ipsimet Episcopi Romani ab initio simplices erant verbi præcones, ab omni fastu, luxu & ambitione petalieni, ac prorsus tales, quales Apostoli Ecclesiarum antistites esse voluerunt, μή κατακυριεύοντες τῶν κληρῶν, nullum in charum Dei peculium, vel Ecclesiam, exercentes dominatum, sed τύποι γενόμενοι τῆ ποιμνίας, i. Petr. V, 3. 4. Ita obtemperarunt Christi mandato Matth. XX, 25. qui principatum inter Apostolos ferre non potuit. Sic Petrus, quem primum Papam fuisse volunt, non Episcopum œcumenicum, sed *συνπρεσβύτερον* se appellat. Nec fastosum ejusmodi titulum affectavit CLEMENS, a Divo PETRO, ut ajunt, quartus Episcopus Romanus. Vitia & diffidia, in Corinthiorum Ecclesia invalitura, repressurus, uti potuisset summi pontificis auctoritate, si totius orbis pontificatum habuisset. Sed tantum abfuit ab hujusmodi fastu, ut literas ad Ecclesiam Corinthiacam non suo, sed Ecclesie Romanae nomine scriberet, quod ipsa *αὐτοψία* docet. Sic S. IGNATIUS ad Romanos scribens, non exigua usitur auctoritate, & præcipit, nulla summi Pontificis, & amplissimorum ejus jurium, facta mentione. Quod tamen sanctissimus Martyr nequaquam fuisset diffimulaturus, si eo tempore antistes Romanus omnium Ecclesiarum præses, summus dictator, aut Christi vicarius in terrarum orbe fuisset. Fumos igitur

igitur vendunt adversarii, dictatoriam Romanorum antistitum potestatem in universam Ecclesiam a Christi institutione repetentes, & ab incunabilis Ecclesiae Christianae usurpatam fuisse contententes, cum tamen nullum ejus vestigium vel in sacris literis, vel in genuinis antiquitatum monumentis, usquam occurrat.

§. VI.

Non ignoramus, vulgo nobis opponi veterum pontificum epistolas decretales. Hunc in finem JO. HARDUINUS, Romanae curiae rem gratam facturus, in nova Conciliorum collectione, etsi alias pontificum, ac ipsius CLEMENTIS epistolas ejecit, has quisquillas reliquit, obiter tantum monens, *eas quibusdam videri dubias*. Nos non immerito miramur, in tanta Ecclesiastica eruditionis luce, spurias hasce merces, a quocunque denum nebulone, seu *Mercatore*, seu *Peccatore*, utrumque enim nomen impostor assumit, circa A. C. DCCC fabricatas, & in Ecclesiam infausto fidere illatas, a quoquam viro erudito pro genuinis agnosci posse. DAVID certe BLONDELLUS in opere incredibilis diligentiae & judicii, quod *Pseudo-Isidorus* vocatur, impostori larvam ita detraxit, & illas epistolas tam deformes exhibuit, ut nunc, fatente PHIL. LABBEO *T. I. Concil. f. 78. nulla arte, nulla cerussa, aut purpurissa fucari possint*. LABBEUS, Ignatianus ordinis sodalis, laudem BLONDELLO debitam dissimulavit. Sed JO. MABILLONIUS ejus institutum vehementer probat, quod *primus dedita opera bis epistolis larvam detraxerit, Tom. II. Annalium Benedic. ad A. Chr. 785. f. 275*. Hunc enim personatum ISIDORUM esse *nugivendum* pseudo-epistolarum Pontificiarum consarcinatorem, *Mercatorem* malum, adeoque non male *Peccatorem* dictum. Consentit Parisiensis Praesul PETRUS de MARCA, candide factus, eruditissimi

B

BLON-

BLONDELLI *industriam eò processisse, ut sententiæ & verba ipsa, e quibus epistole contextæ, & a quibus auctoribus petita sint, accuratissime demonstraverit, de Concordia Sacerdotii & Imp. Lib. III. C. V. §. I. f. 156.* Novum ac ultimum patris purpurati JOSEPHI SAENZ de AGVIRRE pro adulterinis illis meritis defendendis conatum, quem in *Collezione Conciliorum Hispaniæ* Romæ IV Tomis A. 1693 edita, passim prodidit, vanitatis convicit B. ITTIGIUS noster. Et ipse AGVIRRE, vi veritatis adactus, fassus est, earum epistolarum plerasque, prout hodie circumferuntur, vehementer suspectas esse de interpolatione, & aliis defectibus. Sæpius astumenta, & parachronismos, aliosque nexos irrepsisse, *T. I. f. 83.* non dissimulat. Ita vir illustris rectius quidem sapit, quam FR. TURRIANUS, & SEV. BINIUS, qui eas quisquillas sine ulla exceptione & delectu contra Centuriatores Magdeburgenses, plurimosque suæ religionis socios, tuendas susceperunt. Sed in vindicanda earum *in Deverley* operam oleumque perdidit. Suffragantur nobis JOSEPHUS MOTTA *de Jure Metropolitico §. CLXXII. p. 226.* & FRANCISCUS BLANCHINUS, Basilicæ Liberianæ Canonicus, & Sacelli Pontificii Subdiaconus, in Notis ad ANASTASIUM, Romæ nuper splendidissime editum, *T. II. f. 99,* ubi probatà BARONII & JO. BONÆ sententia, putat, *octavo* demum seculo eas merces primum vulgasse RICULPHUM, Episcopum Moguntinum. Easdem, tanquam deformes & adulterinas, repudiaverunt BELLARMINUS, PERRONIUS, ANTONIUS AUGUSTINUS, LORINUS, SIRMONDUS, DUCÆUS, PETAVIUS, alique Romanæ Ecclesiæ Doctores perspicaces & cordati.

II. AB

II.

Ab initio omnes Ecclesiæ ministri inter se fuerunt æquales, & Episcopi ante initium seculi post Christum natum secundi supra presbyteros nec eVecti, nec peculiare sacri muneris partes sibi vindicasse videntur.

EXPOSITIO.

§. I.

Quemadmodum omnes Apostoli inter se fuere pares, & nullus in ceteros aliquam habuit jurisdictionem, sic cuncti quoque verbi præcones a Christi legatis instituti, qui nunc ποιμένες, nunc διδάσκαλοι, nunc ἡγέμενοι, & πρεσβύτεροι, nunc etiam ἐπίσκοποι, & ἐπισκοπέυτες, hoc est, HIERONYMO interprete in Epistola ad EVANGELUM T. IV. Op. P. II. f. 802, Superintendentes vocantur, dignitate & auctoritate fuerunt æquales, & nullus in alios sui ordinis peculiarem habuit auctoritatem & potestatem, vel jura. Ignorat ævum Apostolicum illud inter episcopos & presbyteros discrimen, quale secundo demum seculo ex instituto humano in Ecclesiam inventum est. Sic Paulus Titum in Creta insula reliquit, qui hinc inde per urbes constitueret presbyteros, qui ibidem paullo post episcopi vocantur, Tit. I, 5. 7. In una eademque Philippenfium civitate multi episcopi fuisse dicuntur, hoc est, presbyteri, vel verbi ministri, Phil. I, 1.

Vicissim in POLYCARPI epistola §. V. p. 378. edit. Ittigiana, totum hoc collegium sacerdotale Ecclesie Philippensis in *presbyteros & diaconos* dividitur. Unde palam apparet, presbyteros & episcopos fuisse eosdem. *Presbyteri Ephesini*, quos Paullus Miletum evocavit, Act. XX, 17, a Spiritu S. dicuntur gregis diviniore *episcopi* esse constituti, v. 28. Eadem ratione episcoporum & presbyterorum nomina seculo secundo adhuc promiscue usurpata, & inter se permutata fuisse leguntur. Id quod apparet ex epistolis S. IRENÆI ad VICTOREM ROMANUM, & ad FLORIANUM, EUSEBII II. E. L. V. Cap. XX. & XXIV. f. 188. & 193 insertis, in quibus & POLYCARPUS, & Romani, alique episcopi, presbyterorum nomine salutantur. Mittimus alia veterum testimonia, quæ præter ceteros DAV. BLONDELLUS in *Apologia pro sententia HIERONYMI de episcopis & presbyteris*, CLAUD. SALMASIUS, cum in tractatu de *Primatu Pape*, & in *Apparatu ad eum*, passim, tum singulari libro de *Jure episcoporum & presbyterorum*, sub WALONIS MESSALINI nomine, & CASP. ZIEGLERUS de *Episcopis* L. I. Cap. 2, alique, ex instituto collegerunt, non dissentiente, ex ipismet Pontificiis STEPH. BALUZIO in *Notis ad LUPI opera* p. 367, & JOSEPHO MOTTA in *Diff. de Metropolitanico Jure Venetiis* Ann. MDCCXXVI edita §. IX. p. 10.

§. II.

Postea boni ordinis in sacro collegio tuendi, & dissensionis, ac schismatis præcavendi causa, ad exemplum Synagogarum Judaicarum, ut multis videtur, quæ suos moderatores, & præsides, quos *Archisynagogos* vocabant, habuerunt, unus aliquis, auctoritate, doctrina, ætate & prudentia spectabilis, reliquis *ἐπιπροσβυτάριος* præpositus est, qui κατ' ἐξουσίαν

ἐπι-

ὁ ἐπίσκοπος dicebatur. Quod in majoribus primum ecclesiis, e. g. Alexandria, Antiochia & Romæ videtur factum. Tum, cognita instituti utilitate, orbe toto sensim paullatimque recipi cœpit, consuetudine magis & jure humano, quam divina dispositione, secundum HIERONYMUM. Qui tamen si munus pastorale, quod vera est ἐπισκοπή, a Christo institutum esse, minime negavit, illam tamen episcoporum ἐπιεργασίαν, eminentiam, & dignitatem, qua presbyteros antecedunt, & varias sacri muneris partes sibi solis vindicant, juris divini esse pernegavit. Palam enim pronunciat: *idem est presbyter, qui episcopus.* Rursus ait: *Postquam diaboli instinctu studia in religione facta sunt, in toto orbe decretum est, ut unus de presbyteris electus superponeretur ceteris, ad quem omnis Ecclesiæ cura pertineret, & schismatum semina tollerentur.* Post recitata plurima S. Scripturæ dicta, ad quæ nos etiam paullo antea provocavimus, *Hæc propterea, inquit, attulimus, ut ostenderemus, apud veteres eosdem fuisse presbyteros, quos & episcopos.* Paullatim vero, ut dissensionum plantaria evellerentur, ad unum omnem sollicitudinem esse delatam. Sicut ergo presbyteri sciunt, se ex Ecclesia consuetudine ei, qui sibi præpositus fuerit, esse subiectos: ita episcopi noverint, se magis consuetudine, quam dispositionis Dominicæ veritate, presbyteris esse majores, Tomo IV. Operum P. I. f. 413 edit Martianeæ. Eandem sententiam alibi prodidit & confirmavit in epistola ad Evangelum T. IV. P. II. f. 803. ex Act. XX, 28. & Tit. I, 5. monstrans, eundem esse episcopum & presbyterum. Quod autem postea unus electus est, in schismatis remedium factum est; ne unusquisque ad se trahens ecclesiam Christi rumperet. Nam Alexandrine, quod notari dignissimum, & certum ac exploratum HIERONYMO erat, a S.

Marco Evangelista usque ad Heraclam & Dionysium episcopos, presbyteri semper unum ex se electum, in excelsiori gradu collocatum, episcopum nominabant: quomodo si exercitus imperatorem faciat. Ex his omnibus colligit, cunctos totius orbis Christiani episcopos, ne Romano quidem excepto, munere, dignitate & auctoritate esse pares: Ubique fuerit episcopus, sive Romæ, sive Eugubii, sive Constantinopoli, sive Rhegii, sive Alexandria, sive Tanis; ejusdem meriti, ejusdem est & sacerdotii. Potentia ditiarum, & paupertatis humilitas, vel sublimiorem, vel inferiorem episcopum non facit. Ceterum omnes Apostolorum successores sunt. Cedit igitur divina origo primatus episcopi Romani, quam gnathones ad naveam usque jactitant & inculcant. Legantur SAM. BASNAGII *Annales Politico-Ecclesiastici ad annum Christi LXIII. §. VII. & seq. f. 722.*

§. III.

Hæc HIERONYMI sententia vehementer displicuit Pontificiis, e quibus evolvi præ ceteris possunt ROB. BELLARMINUS de *Clericis, Cap. XIV.* JO. CABASSUTIUS in *Notitia Ecclesiast. Sec. II. Diss. XIII. p. 44.* & DION. PETAVIUS, qui Theologorum dogmatum de Ecclesiastica Hierarchia libros quinque scripsit, in quibus potissimum de Episcopis ac Presbyteris, deque eorum differentia disputavit. Iisdem præmiserat *Dissertationum Ecclesiasticarum libros duos, Tomo IV. Theologorum Dogmatum editionis novæ sub initium hujus seculi Amstelodami impressæ, insertos f. 165.* ubi de insigni episcoporum & presbyterorum differentia, ex jure divino repetenda, contra CLAUDIUM SALMASIUM & DAVID. BLONDELLUM, prolixè disputavit, nec non JO. MORINUS de *Sacris Ecclesiæ Ordinationibus Exercit. III. Cap. III.* & EUSEB. RENAUDOTIUS in *Historia Patriarcharum Alexandrino-*

drinorum, Parisiis 1713 impressa, ubi tum in *prefatione*, tum in *Marco p. 7. & seq.* graviter invehitur in EUTYCHIUM Alexandrinum, orthodoxorum Patriarcham, cui *Alexandrina Ecclesie origines* debemus. Earum *ἀποστολας μέρτιον* Arabice & latine Londini A. 1642 edidit primum, ac versione & notis illustravit JO. SELDENUS, integros autem annales Arabice & latine A. 1658. Oxonii ED. POCOCCIUS divulgavit. In illis mos Ecclesie Alexandrinae, quem HIERONYMUS, loco antea citato, jam commemoraverat, confirmatur, diciturque, a MARCO Evangelista usque ad HERACLAM & DIONYSIUM episcopos, illius Ecclesie presbyteros semper unum ex se electum in excelssiore gradu collocatum, suarumque impositione manuum inauguratum, Episcopum nominasse. Eam ob rem RENAUDOTIUS, post JO. MORINUM l. c. *Exercit. VII. Cap. 7.* & ABRAH. ECHELLENSEM, Maronitam, cujus *Euty chius Vindicatus* Romae A. 1661 editus prostat, & in EUTYCHIUM, & quem hic sequacem habet, GEORGIUM ELMACINUM, cujus *Historia Saracenicæ* Arabice & latine TH. ERPENII cura Lugduni-Bat. A. 1625 prodiit, nec minus in SELDENUM atque POCOCCIUM vehementer debachatur, contendens, EUTYCHIUM nullius fidei hominem esse. Nec ejusmodi fursuris auctorem barbarum, & unicum, qui decimo demum seculo scripserit, constanti universæ Ecclesie traditioni de episcopis per tres alios episcopos ordinandis opponi posse. Neque enim in historia, nec in Arabum monumentis, nec in Coptitarum, Jacobitarum vel orthodoxorum Melchitarum libris quidquam reperiri, quod vel levissimam EUTYCHIO fidem & auctoritatem conciliet. SELDENUM vim vocum Arabicarum non intellexisse, & verba EUTYCHII mala fide vertisse, eamque versionem corruptam POCOCCIUM, ut fama Seldenianæ consuleret, retinuisse, cum in textu Arabi-

Arabico non de Patriarchæ ordinatione, sed de electione duntaxat sermo sit. Nam Præsules Alexandrinos a plebe & clero electos, ut omnium aliarum ecclesiarum disciplina præscriberetur, ordinatos fuisse ab Episcopis, p. 10. Sed ipse RENAUDOTIUS se refellit, quando l. c. p. 19. in JULIANO, XI Patriarcha, refert, SEVERUM, Aſchmoninæ Episcopum, & hiftoriæ Patriarcharum Alexandrinorum Arabicæ auctorem, quem alias EUTYCHIO opponit, scribere, quod nullus ab eo tempore Episcopus Alexandria manserit. Ibidem p. 54. in PETRO MARTYRE, XVII Patriarcha, ait, SEVERUM scribere, post obitum THEONÆ congregatos fuisse Alexandria sacerdotes, & plebem, manusque imposuisse super Petrum, filium ejus spiritualem, & discipulum, sacerdotem, eumque collocasse in solio Patriarchali Alexandrino, juxta THEONÆ mandatam, anno decimo Diocletiani Imperatoris. Quibus verbis omnino aliquid præsidii inest ad confirmandam SELDENI de presbyteris, Patriarcham ordinantibus, opinionem, cæsi RENAUDOTIUS, partium studio impeditus, illud non animadvertit. Rursus in DAMIANO, XXXV Patriarcha p. 145. hæc ex SEVERO narrat: Anno octavo patriarchatus DAMIANI Acephali, ex eorum reliquis, qui a Petro Moggo secessionem fecerant, cum apud illos quatuor tantum sacerdotes superessent, habitis inter se consiliis, seniore quatuor illorum sacerdotum, nomine ARISTOCHAM, Episcopum ordinarunt tres reliqui. Propria igitur vineta cadit RENAUDOTIUS, dum fateri cogitur, episcopos aliquando in Ecclesia Alexandria a presbyteris ordinatos esse, sicuti CHRISTOPH. MATTH. PFAFFIUS Cancellarius Tubingensis Celeb. in *Originibus Juris Eccles.* p. 56. recte observavit.

§. IV.

Ab HIERONYMO perinde ac nobis etiam dissentiant potesta-

potestatis episcopalis fautores in Anglia, singulatim HENR. HAMMONDUS, qui Dissertationibus quatuor Londini A. 1651 editis contra BLONDELLUM, SALMASIUM, aliosque, episcoporum eminentiam supra presbyteros ex jure divino, & primæva antiquitate asseruit. Pro eadem episcopatus dignitate, & potestate, ab ipso Christo instituta, laborarunt JO. PEARSONIUS, Præsul quondam Cestriensis, qui *Vindicias epistolarum* S. IGNATHII contra JO. DALLÆUM scripsit, Patribus Apostolicis, a JO. CLERICO editis, etiam adjectas, in quibus perinde ac in *Operibus posthumis*, Londini cum H. DODWELLI Dissertatione an. 1688. impressis, hoc argumentum non exiguo eruditionis apparatu tractavit. His accessit GVIL. BEVEREGIUS, antistes Assaphensis, in *Codice Canonum Ecclesiæ primitivæ illustrato*, eidemque Patrum Apostolicorum collectioni adjecto, nec non PARCKERUS, in *Relatione de Reginine Ecclesiæ Christianæ seculis VI prioribus*, JOSEPH. BINGHAMUS, L. II. *Orig. Eccles. Cap. I.* aliique minorum gentium Dii, in præsens non commemorandi. Omnium instar esse poterit HENR. DODWELLUS, qui *Diff. Cyprianica X.* & *Diff. I. in IRENÆUM p. 77.* multo labore & apparatu probare ausus est, episcopatum supra presbyterorum ordinem, non facti tantum esse, aut juris Ecclesiastici, sed & juris divini. Ab IRENÆO enim & TERTULLIANO supponi communes omnibus Ecclesiis Apostolicis *Monarchas, ut ne una quidem Ecclesia Apostolica alio etiamnum usa esset regimine, quam monarchico.* Non novatum esse Ecclesiæ monarchicum regimen, ab Apostolis relictum, sed in episcopis purum illibatamque conservatum fuisse.

§. V.

Contra autem ex EUTYCHIO HIERONYMUM defendit JO. SELDENUS, Anglus, in notis ad EUTYCHII *Origines*

C

Alexan-

Alexandrinæ antea laudatas. Eadem sententia non solum a diuiviris præstantissimis DAV BLONDELLO & CLAUD. SALMASIO, solide ac pererudite defensa fuit, sed placuit etiam JO. DALLÆO, MATTH. LARROQUANO, JO. FORBESIO, ac omnibus nostræ Ecclesiæ Theologis, qui, præeunte JO. GERHARDO, DANHAUERO, & HULSEMANNO, eam in scholis suis diligenter inculcare solent. Nec ratio apparet, cur nunc demum displicere debeat opinio, quæ HIERONYMI ætate palam divulgata, neminem offendit, nec ab ipsomet DAMASO, Romano illius ætatis antislite, in cujus contubernio & familiaritate Doctor Stridonienfis Romæ aliquamdiu hæsit, legitur reprehensa. Num existimabimus, omnes orbis Christiani episcopos tacituros fuisse, si HIERONYMUS tam venerabili ordini injuriam fecisset, & contra jura divina tam graviter impegisset? Conf. B. J. FRANC. BUDDEI *Exercitatio de origine & potestate Episcoporum*, Jenæ A. 1705. excusa, ubi singularem H. DODWELLI sententiam examinavit, & solide consutavit. Certe in S. literis nulla lex exstat, vel mandatum aut dictum, quo dissentientium opinio fulciri possit. Apostoli enim hæc non pertinent, quippe qui episcopi proprie dicti non fuerunt, quales certæ ecclesiæ præfici, & uni loco adstringi solent. Contra ea Apostoli doctores erant œcumenici, in mundum universum, ad Evangelium *omnibus gentibus* annunciandum, emissi, Matth. XXVII, 19. Quoniam igitur nusquam in sacro codice distinctio episcopi & presbyteri commemoratur, nos eorum accedimus sententiæ, qui opinantur, hos utrosque doctores omni ex parte fuisse pares. Quis enim eredit, Christum vel legatos ejus, de hoc discrimine nihil fuisse præcepturos, vel commemoraturos, si illud instituti divini ac perpetui juris fuisset? Credi proinde nequit, ab ipsomet Apostolorum collegio eam rem manasse,
aut

aut cum ipso nascentis Ecclesiae exordio invaluisse. Legibus demum Ecclesiasticis, & boni ordinis tuendi causa, episcoporum eminentia & auctoritas super presbyteros introduci coepit. Vix tamen ante initium seculi secundi videtur recepta, nisi quis huc referre velit Angelos illos, Ecclesiarum Asiaticarum antistites, qui Apoc. II. & III. commemorantur. Sed a presbyteris non videntur distinguī, aut illis praefuisse. In CLEMENTIS epistola ad Corinthios de hoc instituto nihil occurrit. Quin potius ex §. XLII. apud COTELERIUM f. 170. colligas, episcopos & presbyteros CLEMENTI eosdem fuisse. Ait enim, ab Apostolis *Episcopos & Diaconos* per regiones ac urbes constitutos esse. Duo igitur dumtaxat ordines in clero illius aetatis agnoscuntur, *episcoporum* videlicet, sive presbyterorum, & *Diaconorum*, quidquid demum COTELERIUS in Notis dicat. Et §. XLIV. nomina episcopi & presbyteri inter se permutantur. Ac paulo post §. LVII. f. 173. Corinthiis, dissensione animorum distractis, hoc unicum antistes Romanus commendat, ut subditi sint presbyteris. Ineunte seculo secundo POLYCARPUS in epistola ad *Philippenses* §. V. f. 186. T. II. Patrum Apost. omnes voluit esse *προκαταστέμενος τοῖς πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις*, tanquam Deo & Christo, episcopo ne quidem nominato.

§. VI.

In IGNATHII autem, antistitis Antiocheni, epistolis minus interpolatis, frequens est mentio episcoporum, presbyteris superiorum. In epistola ad MAGNESIANOS §. II. f. 18. eorum episcopus DAMAS celebratur, & a presbyteris BASSO ac APOLLONIO, perinde ac a SOTIONE diacono distinguitur. Ibidem §. VI dicitur, *Episcopos praesidere DEI loco, presbyteros autem loco senatus Apostolici*. In epistola ad EPHESIOS Num. II. f. 12. vult, ut *ὑποκαταστέμεται τῷ Ἐπισκόπῳ καὶ τῷ πρεσβυ-*

περὸς ἑαυτοὺς per omnia sunt sanctificati. Ibidem Num. IV presbyterium ita coaptatum episcopo esse ait, *ὡς χορδαὶ κιθάρας, sicut chordæ citharæ.* In epistola ad PHILADELPH. Num. VII. f. 32. episcopo vult attendi, & presbyterio, & diaconis. In epistola ad TRALLIANOS Num. VII. f. 24. illum in conscientia mundum esse negat, *qui sine episcopo & presbyterio & diacono quidpiam agat.* In epistola ad SMYRNÆOS verba occurrunt notatu digna §. VIII. f. 37. *Omnes episcopum sequimini, ut Jesus Christus Patrem, & presbyterium, ut Apostolos.* Nos non sollicitabimus harum epistolarum ἀποδείξεις, fidem atque integritatem, nec capiemus ex locis, pro episcoporum dignitate citatis, *ὡς δέ τις argumentum,* sicut post CENTURIONATORES MAGDEB. BLONDELLUS, SALMASIUS, DALLÆUS, ejusque ὑπερασπιστὴς LAROQUIUS, & alii, fecerunt. Satis eas vindicarunt USSERIUS, IS. VOSSIUS, HAMMONDUS, COTELERIUS, PEARSONUS, BULLUS, alique. Id saltem quilibet, a partium studio alienus, largietur, ab IGNATIO nusquam dici, episcoporum potestatem, qua presbyteris antecellunt, & præfunt, juris esse divini. Loquitur etiam non de primatu imperii, sed ministerii, ordinis & sessionis. Unde etiam *προεστῶτες, prepositi & presidentes* fuerunt dicti. Nam episcopi nomen non solum honoris, sed & muneris, curæ & ministerii erat, cum prærogativa *προκαθεδρίας, vel προσηλαίας,* ac paulo post etiam cum *χρηστωσίας* jure conjuncta. Hac ætate de episcoporum ἀρχῆς jurisdictione, imperio, throno, tribunali, ac ceteris titulis, ad pompam postea fastuose excogitatis, actum erat silentium. Ex ipsa S. Martyris diligentia in episcoporum auctoritate commendanda, & ornanda, non obscure apparet, illo tempore hanc constitutionem, qua antistites supra secundi ordinis ministros evehebantur, adhuc novellam, & in orientis forte, ac majoribus Ec-
clefiis

clesiis tantum receptam fuisse. Viris eruditis, & antiquitatum ecclesiasticarum gnaris, in mentem venit, per *νεωτερικὴν τάξιν* in epistola ad *Magnesianos* §. III. f. 18. hoc ipsum institutum de supereminentia episcopatus, noviter introductum, S. IGNATIUM intellexisse. Primus hoc argumentum episcopatus patronis opposuit. LUD. CAPPELLUS in *Thesibus Salmurien-sibus de episcopi & presbyteri discrimine*, qui vertit novellam institutionem. De nova institutione, vel novo ordine exposuit SALMASIUS, in quem paullo impotentius invehitur JO. PEARSONUS in *Prefatione ad Vindicias Ignatianas*, ostensurus, vocem *νεωτερικὴν* notare *etatem episcopi juvenilem*, quemadmodum 2 Tim. II, 22. *νεωτερικὰ ἐπιθυμίαι* sint *juveniles cupiditates*, quas voces tamen SALMASIUS maluit vertere *rerum novarum cupiditates*. Secundum PEARSONUM idem hic dixit IGNATIUS, quod Apostolus praceperat 1 Timoth. IV, 12. *μηδὲς σε τῆς νεότητος καταφρονεῖτω*. Hunc sensum attigit interpolator, *τὴν φενομένην νεότητα* commemorans. Quæ verba ad *etatem DAMÆ juvenilem*, quæ ex vultu ipsius elucebat, referri debent. Neque tamen profusus abnuvit TH. SMITH in scholio ad hæc IGNATHII verba p. 78, tempus nuperæ recentisque ordinationis hic quoque intelligi posse. Sed viris Græci sermonis peritis, & a studio partium alienis, *τάξις* voci *νεωτερικὴ* addita, magis alicujus ordinis, vel instituti novitatem, quam statum ætatis juvenilis videbitur indicare.

§. VII.

De TERTULLIANO & CYPRIANO non est, ut multa dicamus. Uterque non tantum episcoporum urget successionem, sed & hos a presbyteris diligenter distinguit. S. IRENÆUS *τὴν προεσώτως ἐν ταῖς ἐκκλησίαις* commemorat passim, sed presbyteros ab episcopis explicite satis non distinguit. Contra ea PIUS, antistes Romanus A. Chr. CXLVI in HYGINI locum post quadriennii vacationem susceptus, *Ep. II. ad JUSTUM*

VIENNENSEM scripta, quam BLONDELLUS *Apol. p. 18.* pro genuina habet, eum *episcopum* vocat, & a *presbyteris* ac *diaconis*, qui ei subint, distinguit, sed diserte negat, JUSTUM illum, ad *presbiter* evectum, ut majorem a presbyteris & diaconis observandum. Quo ipso non obscure indicat, illum ceteris collegis suis parem, & jure tantum humano illorum caput & superiorem constitutum esse, quemadmodum idem BLONDELLUS l. c. recte observavit. Frequens etiam est horum ordinum discrimen apud CLEMENTEM ALEXANDRINUM, ORIGENEM ac TERTULLIANUM, qui in hoc consentiunt omnes, eo tempore episcopos a presbyteris fuisse diversos. An autem ordo episcoporum, quatenus a presbyteris distinguitur, ratione originis ad JOANNEM auctorem referri possit, quæ TERTULLIANI sententia fuisse videtur *L. IV. adversus Marcionem, Cap. V.*, non satis liquet.

III.

Etsi gubernatio Ecclesiæ & jurisdictio sacra ab initio penes solos episcopos non fuit, & presbyterorum etiam ac diaconorum ordo, ne plebe quidem exclusa, in partem regiminis ac judicii Ecclesiastici venit: non exigua tamen jam tum fuit episcoporum auctoritas, & subinde majora cepit incrementa.

EXPO.

EXPOSITIO.

§. I.

Duo sunt hujus assertionis momenta, idoneis veterum testimoniis, fidei faciendæ causâ, fulcienda. Ab initio Ecclesiarum regimen penes seniores ac universum clericorum collegium fuit. Episcopi equidem *πρωτοκλαδεσες* & aliqua honoris, ac ordinis prerogativa gaudebant, & directorium in causis Ecclesiasticis exercebant: proprio tamen jure nullam jurisdictionem sibi vindicabant, multo minus absolutum imperium affeclabant, probe scientes, se non subjectionis lege, sed mutui fœderis, ac conventionis fraternæ jure, plebi Christianæ præesse. Hinc nihil gravioris momenti sine presbyterorum, quin & diaconorum consilio, ac populi consensu leguntur factitasse. Sic POLYCARPUS non solus literas ad Philippenses scripsit, sed & una *αὐτῶν ἀποστολῶν πρὸς Ἐφεσούς*. S. IGNATIUS *epistola ad Philadelph.* Num. VII plebem attendere jubet & Episcopo & presbyterio & diaconis. CONSTITUT. APOSTOL. L. II. Cap. 28. f. 241 Presbyteri dicuntur *σύμβουλοι τῶν ἐπισκόπων*, Episcopi consiliarii, & adjutores. Sic CYPRIANUS *Epist. XIV. f. m. 33.* edit. Fellianæ ait, *se à primordio episcopatus sui statuisse, nihil, quod videlicet ad disciplinæ Ecclesiasticæ rationes pertinebat, sine consilio Presbyterorum & Diaconorum, & sine consensu plebis sua privatim sententia gerere.* Sequenti epistola XV. f. 35 idem CYPRIANUS ait, se pro restituenda Ecclesiæ disciplina ad clerum & ad plebem literas fecisse. Antea dixerat *Epist. IV ad Pomponium f. 7:* *Primo loco & præpositis & plebi nihil aliud elaborandum esse, quam ut disciplinæ divinæ præcepta teneamus, nec patiamur, errare fratres nostros, & pro arbitrio*

arbitrio & rultu suo vivere, sed ad vitam singulis fideliter
consulamur. Presbyteri & Diaconi Romæ consistentes CYPRIANO significant *Epist. XXX. f. 58* post FABIANI excessum nondum esse, propter rerum & temporum difficultates, episcopum constitutum, qui omnia moderetur, & eorum, qui lapsi sunt, possit cum auctoritate & consilio habere rationem. *Quamquam nobis in tam ingenti negotio placeat, quod & tu ipse tractasti prius, Ecclesiæ pacem sustinendam, deinde sic collatione consiliorum cum Episcopis, Presbyteris, Diaconis, Confessoribus, pariter & stantibus laicis facta, lapsorum tractare rationem.* Similiter presbyteri MOYSES & MAXIMUS cum Diaconis ac Confessoribus nonnullis in literis ad CYPRIANUM datis, *Num. XXXI. f. m. 63* animadvertunt, grande delictum non oportere nisi caute moderateque tractari, consultis omnibus Episcopis, Presbyteris, Diaconibus, Confessoribus & ipsis stantibus laicis, ut in suis literis & ipse testatus erat CYPRIANUS. Tam eximia illo tempore fuerunt plebis Christianæ jura, ut sine illius suffragiis ne episcopus quidem constitui potuerit. Sic factus esse dicitur CORNELIUS Episcopus cathedræ Romanæ de DEI, & Christi ejus judicio, & de clericorum pene omnium testimonio, de plebis, que tunc affuit, suffragio, & de sacerdotum antiquorum & bonorum virorum collegio. Alibi *Epist. XIX. f. 42* inculcat, lapsis publicam Ecclesiæ pacem expectandam esse. Hoc enim & verecundiæ & disciplinae & vitæ ipsi omnium nostræ convenit, ut præpositi cum clero convenientes, præsentem & stantium plebe, quibus & ipsis pro fide & timore suo bonos habendus est, disponere omnia consilii communis religionem possimus. Secundum CYPRIANUM Ecclesia non in solis Cleri-

Clericis consistit, sed in Episcopo, & Clero, & in omnibus stantibus est constituta, *Epist. XXXIII. f. 66.* Hoc facto fundamento, recte docet *Epist. LIX. f. 137,* non sine assensu plebis profugos ab Ecclesia recipiendos esse. Semetipsum accusat, quod, obnitente & contradicente plebe, quosdam lapsos tam facile receperit, qui tamen postea pejores exiterint. Unde justior factus sit fraternitatis dolor.

§. II.

Hæc prolixius exposita confundunt H. DODWELLUM, qui in *Diff. Cyprian. VII. §. 46,* jure omni plebi ademto, contendit, penes solum Episcopum absolutissimum jus fuisse. Hoc suo jure Episcopum nonnunquam ait cessisse, & ad proprii sui juris exercitium plebem, & quosdam ex clero admisisse, sed non ex necessitate, sed libera voluntate. Quæ opinio non solum sanæ rationi, & doctrinæ Christi, ac praxi Apostolorum refragatur, sed & dissentit ab ipsomet CYPRIANO, cujus præsidio DODWELLUS sese munivit. Præsul ille vice plus simpliciter plebis jura defendit, atque, integrum esse populo, Episcopo, injusta decernenti, resistere. Hoc palam declaravit in causa BASILIDIS & MARTIALIS, Episcoporum Hispaniæ, qui cultu idolorum sese commaculaverant. In *epistola enim LXVII* ad clerum & plebem Legionensem & Emeritensem exarata *f. 171,* monet, plebem præceptis Dominicis obsequentem, a peccatore præposito se separare debere. Ipsam maxime habere potestatem vel eligendi dignos sacerdotes, vel indignos recusandi, h. e. deponendi & removendi. Quis igitur credat DODWELLO, cum ait, veteres Episcopos absolutissimos Dominos in Ecclesiis fuisse, si plebs a sacrilego & commaculato episcopo sese jure potuit separare, eundemque a munere sacro removerere, atque alium eligere? Quod CYPRIANO plebi Hispaniæ l. c. diserte suasit. Conferatur ejus *epistola LXVIII.*

D

f. 177,

f. 177, ubi literas ad plebem Arelate consistentem vult dirigi, ut rejecto Marciano, qui se Novatianis sectariis adjunxerat, alius Episcopus in ejus locum substitueretur.

§. III.

Crevit tamen Episcoporum dignitas, auctoritas & potestas, ubi Christianorum sacra ad Liturgiæ Judaicæ rationem componi, & antistites *summis sacerdotibus* æquiparari cœperunt. Primus omnium *summi sacerdotis* nomen Episcopis tribuit TERTULLIANUS, quando *Libro de Baptismo* C. XVII. p. m. 115 ait: *Dandi quidem baptismi habet jus summus sacerdos, qui est Episcopus. Dehinc presbyteri & diaconi, non tamen sine episcopi auctoritate.* AUCTOR *Questionum V. & N. Test. Quest. CI.* repetita, probataque TERTULLIANI sententia, ait: *Quid est Episcopus, nisi primus Presbyter, id est, summus sacerdos.* Hoc nomen de Episcopis HIERONYMUS crebro usurpavit. In Dialoگو contra Luciferianos putat, *Ecclesiæ salutem in summi sacerdotis, h. e. Episcopi, dignitate pendere.* SIDONIUS APOLLINARIS *L. IV. Cap. XI* Galliæ Episcopos summos vocat Pontifices. Auctori commentarii in Ephes. IV, qui sub nomine AMBROSII prostat, Episcopus est *primus sacerdos*, hoc est, *princeps sacerdotum.* Sic Patres Concilii Agathensis *Can. XXXV. T. II. Concil. HARDUINI f. 1002* jubent unumquemque Metropolitanum comprovinciales episcopos suos *ad Ordinationem summi Pontificis*, h. e. episcopi, invitare. Quando igitur TERTULLIANUS antistitem Romanum *Libro de Pudicitia Cap. I. p. m. 466* nuncupavit *Pontificem Maximum, & episcopum episcoporum*, non habent adversarii, de quo magnopere gloriantur. Hoc enim nomen olim omnibus Episcopis commune erat. Sic SIDONIUS APOLLINARIS *L. VI. epistola prima ad LUPUM*, celebrem Galliæ Episcopum, exarata, eum appellat *Patrem Patrum, & Episcopum*

pum Episcoporum f. 155. edit. Sirmondi. Et TERTULLIANUS *epinias* locutus est, quia intelligebat, Romanum antistitem summum pontificatum, vel potestatem quandam, ad instar Pontificis Maximi Judæorum, affectare. Quem factum reprehendit pius Afer & exagitat.

§. IV.

Occasionem his aliisque luxuriantibus, & fastosis antistitum sacrorum titulis, dedit jus sacerdotale Judaicum, in Ecclesiam Christianam a CYPRIANO, aliisque Doctoribus, dignitatis episcopalis amplificandæ & propugnandæ causa, imprudenter introductum. Legatur *Epistola III.* nec non *Ep. LIX. f. 128* & *Ep. IV.* ad POMPONIUM de quibusdam immorigeris consulentem, exarata. Satis intelligitur, Præsulem illum Carthaginiensem existimasse, episcopos *de divina dignatione*, ut loquitur, h. e. jure divino, eandem habere auctoritatem & potestatem, qua gavisi sunt sacerdotes veteris Oeconomix, & ad illos pertinere legem Deut. XVII. 12, vi cujus episcopis eadem obsequentia debeat præstari, quæ summo Judæorum sacerdoti & Judici olim deferri solebat. Qualis tamen potestas regia propemodum erat, & a simplicitate Apostolica prorsus abhorrebat. CYPRIANUS equidem, alique istius ætatis antistites, modestia & pietate commendabiles, hac sacerdotali auctoritate & potestate, ex jure Leviticorum sacerdotum sibi asserta, moderate usi sunt, & plebi jus suum non ademerunt. Sed paulo post, hoc fundamento semel jacto, non solum publica Christianorum sacra, quæ ab initio Judaicæ Synagoga institutis magna ex parte, sicut CAMP. VITRINGA peculiari libro amplissime demonstravit, conformia erant, ad splendidum Templi Hierosolymitani apparatus componi, & adytum non solum, ac aræ extrui, atque luminaria, & thymiamata accendi, sed & antistitum dignitas atque jura ita cœperunt amplificari, ut su-

prema potestas, & jurisdictio Ecclesiastica, excluso cleri atque plebis suffragio, penes solos Episcopos resideret. Accedebat multorum ambitio & avaritia, qui, divinarum rerum procuracione contenta, unde tamen *episcopi* nomen acceperant, rerum secularium fiebant procuratores, & derelicta cathedra, desertaque plebe, per alienas provincias oberrabant, *negotiationis questuose nundinas aucupantes*, quemadmodum ipse conqueritur CYPRIANUS de *Lapsis* f. 123. Nec pauci iactabant Apostolorum successionem, & sibi vindicabant non solum dona extra ordinem Apostolis concessa, sed & eorum prerogativas ac potestatem, rati persuasique, Ecclesiam super Episcopos constitutam esse, & omnem actum Ecclesia per eosdem prapositos gubernari. In hoc luto habitat etiam CYPRIANUS, ut apparet ex *Epistola III. f. 6.* & *Epist. XXXIII. f. 66.* Perincommoda hæc sententia, quod Episcopi sint in omnibus Apostolorum successores, CYPRIANO non semel, aut aliquoties dumtaxat, ex imprudentia forte excidit, sed teste J. OXONIENSI in notis ad *Epist. XLV. f. 88.* ab eo fere perpetuo ingeritur. Quid igitur mirum, recentiores Episcopalis dignitatis defensores, imprimis H. DODWELLUM, ex CYPRIANO præcipua fulcimenta petiisse.

§. V.

Quis etiam miretur, episcoporum dignitatem, favente temporis opportunitate subinde auctam, & summum honorem iis delatum esse? Sic in aliquo HONORII ac VALENTINIANI Imperatorum rescripto *sancti & venerabiles sacerdotes* primi ordinis dicuntur homines, *quibus omnis terra caput inclinat*, apud H. VALESIUM in Notis ad THEODORETI H. E. L. IV. Cap. VI. f. 31, qui allatis plurimis exemplis ostendit, Christianos olim occurrentibus episcopis, caput submittere consuevisse, ut benedictionem ab iis acciperent. Hunc morem,

morem, cujus multa vestigia in vetustis libris supersunt, non homines dumtaxat ex vulgo, sed & Reges ac principes observarunt, genibus sacerdotum colla submittentes, & manus eorum osculantes. Non munimus nos, sicut multi fecerunt, testimonio AMBROSII ex libro de *Dignitate sacerdotali* petito, qui exstat in *Appendice Tomi II. Operum*, ubi *Cap. II. f. 359.* dicitur: *Videas regum colla & principum submitti genibus sacerdotum, & exoscularis eorum dexteris, orationibus eorum credant se communiri.* Nam ille libellus nec stilo, nec ingenio Ambrosiano respondet, sed alius, & recentioris est auctoris, quemadmodum monachi Benedictini candide adnotarunt. Rectius huc refertur, quod PAULINUS in *Vita AMBROSII Tomo II. subjecta in Appendice f. II. §. 4.* memoriae prodidit, quod ille Praesul, adhuc adolescens, cum videret sacerdotis manus a sorore & matre vidua exosculari, ludens obtulerit dexteram, dicens, & sibi id ab eis fieri oportere. siquidem se episcopum futurum esse memorabat. JO. CHRYSOSTOMUS de MELETIO, ad Antiochenum pontificatum evecto, loquens, ait, ei ad urbem venienti, universam civitatem obviam ivisse, & alios quidem, qui prope accesserint, & pedes ejus apprehendisse, & manus osculatos esse, καὶ ποδῶν ἡπτόντο, καὶ χεῖρας κατεφίλεν, *Homilia XLV. in Melet. T. I. p. 523.* Idem apparet ex *Sermone HILARII contra CONSTANTIUM, §. X. f. m. 1245.* edit. Benedict. ubi Imperatorem alloquitur: *Oscula sacerdotum excipis. Caput benedictioni submittis.* Inde illustratur THEODORETI locus antea commemoratus, quando dicit, VALENTINIANUM Imp. episcopis, novum Praesulem Mediolanensem electuris, mandasse, ut talem in pontificali cathedra collocarent, cui nos quoque, qui imperium administramus, εὐλαβῶς τὰς ἡμετέρας ὑπολαμβάνειν καὶ φιλῶς, *sincera voluntate capita nostra submittamus, H. E. Libro IV. Cap. VI. f. 157.*

Eundem hunc morem commemoravit JO. CHRYSOSTOMUS *Homilia III.* ad populum Antiochenum *T. I. Op. f. 42.* Cui simile est, quod scribit MARCUS Diaconus in vita PORPHYRII, Gazensis episcopi, Eudoxiam Augustam ipsis in palatium venientibus non semel occurrisse, & priorem ipsos salutasse, atque, ut sederent, iussisse, & inclinato capite, *ut benedicerent*, postulasse. Hæc veneratio factum antistiticum mirum in modum auxit, ut nonnulli ipsis principibus sese non putarent inferiores. Narrat SUIDAS, LEONTIUM, Tripolis Lydiæ episcopum, nunquam induci potuisse, ut EUSEBIAM, Imp. CONSTANTII uxorem, inviseret, nisi ea conditione, ut Augusta venienti ipsi de throno adsurgeret, cum reverentia ipsi obviam procederet, & caput ejus manibus supponeret, benedictionem acceptura. Addebat & hoc, se sessuram, Augustam autem verecunde debere stare, tum demum, cum jussisset, signo dato, sessuram. Hunc SUIDÆ locum sub voce Δεόντιος ex PHILOSTORGII Hist. Ecclesiastica, cujus excerpta tantum hodie supersunt, depromptum esse putavit H. VALESIIUS, qui propterea ad calcem PHILOSTORGII inter fragmenta illius scriptoris *f. 545.* hanc narratiunculam retulit. Quid igitur miram, antistiticum nomen, ab eo præsertim tempore, quo Imperatores suæ religionis consortes habuerunt, in tantum fastigium evectum esse, ut *sacerdotes summi, principes sacerdotum, pontifices maximi*, nec non ΑΡΧΟΝΤΕΣ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, & ΒΑΣΙΛΕΙΣ, ΔΥΝΑΣΤΑΙ, ΔΕΣΠΟΤΑΙ, & ΚΥΡΙΟΙ, quin & *monarchæ*, ac ΕΙΗΓΕΙΟΙ ΘΕΟΙ, *Dii terreni*, appellarentur, ac ἐν ἀνθρώποις Θεῶν ὄνομα ἔχειν, *inter homines Dei figuram obtinere*, censerentur, *Libro II. Constitut. Apost. Cap. XXVI. & XI. f. 219.* ad quæ verba legimur J. B. COTÉLERII Adnotationes. Quid etiam mirum, episcopos dici cœpisse

pisse *vicarios Christi & Dei*. Sic AUCTOR *Questionum V. & N.* Test. monet, antistitem ceteris puriorem esse oportere, quia sit *Vicarius Dei*, ejusdemque habeat personam, in *Appendice Tomi III. D. AUGUSTINI f. 125.* edir. novæ Antwerp. In eadem sententia fuit CYPRIANUS, quando vice plus simplici inculcat, sacerdotes *vice Christi* vere fungi, quando id, quod Christus fecit, imitantur, *Epist. LXIII. f. m. 155.* Alibi in Epistola ad CORNELIUM ROM. quæ *LIX.* est, *f. 129.* ait, schismata non aliunde nata esse, quam inde, quod *sacerdoti DEI non obtemperatur, nec unus in Ecclesia ad tempus Sacerdos, & ad tempus Judex vice Christi cogitatur.* RIGALTIVS ad h. l. lubenter & ultro factus est, hoc de omnibus universi orbis episcopis intelligi debere: *Ecce episcopus ævo jam Cypriani vicarius Christi.* Conferri possunt JOS. BINGHAMUS *Libro II. Originum Eccles. Cap. II. §. VI.* & IS. CASAUBONUS *Exercit. XV. C. XI. p. 259.*

IV.

Ab initio omnes Episcopi inter se erant æquales, neque Romanus, nec ullus alius quidquam juris habebat in episcopos ceteros.

EXPOSITIO.

§. I.

OMnes Episcopos inter se pares, & nullum alteri obnoxium, vel obligatum fuisse ad reddendam muneris administrationi rationem, CYPRIANUS *Epistola LXXII. f. 198.*

f. 108. dilucide confirmat, quando ait: *Nos nec vim cuiquam facimus, aut legem damus, cum habeat in Ecclesie administratione voluntatis suae arbitrium liberum unusquisque Praepositus, rationem actus sui*, non Praefuli Romano, tanquam orbis Christiani monarchae, ac iudici oecumenico, sed *Domino*, videlicet Jesu Christo, τῷ δεξιπροπέτω, redditurus. Hinc CYPRIANUS cum CORNELIO, antistite Romano, agit, ut cum æquali, & appellat illum *fratrem, collegam & cœpiscopum*, Epistolis LI. f. 94. LII. f. 95. LV. f. 103. LVII. f. 116. Unde recte colligitur, hos antistites inter se fuisse pares.

§. II.

Quilibet Episcopus in sua diœcesi pro arbitrio faciebat, quidquid gregi suo proficuum, ac utile fore censebat, dummodo purior doctrina nullum pateretur detrimentum. Testes hujus libertatis sunt veteres Liturgia & Symbola, ab Episcopis composita, quarum non exigua varietas deprehenditur in Ecclesia antiqua. Notæ sunt precandi formulæ, & descriptiones ordinis, in sacris administrandis observandi, quæ nomina PETRI, ANDREÆ, JACOBI, BASILII, CHRYSOSTOMI, aliorumque præ se ferunt, & a Latinis *ordo agendi, cursus, officium*, a Græcis ἀκολουθία, & λειτουργία; nec non νόμοι & εὐχῶν διατάξεις, vocantur. Singulæ propemodum Ecclesie majores peculiare habebant liturgias, vel ab ipso antistite, aut sub ejus auspiciis, pro istius temporis libertate, compositas, vel auctas, & interpolatas. Unde nata est tanta formularum Liturgiarum diversitas, ut Ambrosiana, e. g. a Romana, & ab hac Africana, magnopere dissentiat, quemadmodum liquet ex nonnullis locis, quæ a MARIO VICTORINO AFRO, & FULGENTIO RUSPENSI in fragmentis a SIRMONDO editis, citantur, & in Romano Ordine, sarente JO. BONA, non reperiuntur.

tur. Vid. BONÆ Rerum Liturg. Lib. I. Cap. VII. Num. III. p. 350. Et si
 regula fidei secundum TERTULLIANUM, de Velandis Virg. Cap. I.
 p. 57, una omnino, immobilis, & irreformabilis, per universam Eccle-
 siam erat, modi tamen eam enunciandi erant diversi, & verborum
 formulæ inter se omni ex parte non consentiebant, quemadmodum
 ex illis, quæ apud IRENÆUM, TERTULLIANUM & CYPRI-
 ANUM hodie dum exstant, apparet. Et sicuti symbolum EUSEBII,
 & ipsius Ecclesiæ Cæsareensis, differt ab Hierosolymitano, in quod
 CYRILLUS commentatus est: ita nec Cyrillianum cum eo, quod in
 Liturgia JACOBI exstat, omni ex parte congruit. Similiter symbo-
 lum Aquilejæ, a RUFINO commemoratum, diversum est a symbo-
 lo Romano, quod illud ipsum est, quod Symbolum Apostolicum
 vulgo dicitur. Quæ formularum varietas non aliunde, quam ab an-
 tificum libertate derivari potest, qui pro arbitrato suo, & Ecclesia-
 rum utilitate, modum sacra celebrandi, & confessionem fidei edendi,
 præscribent, vel immutabant. Eadem *εὐνοία*, & libertas, appa-
 ret ex jejuniorum indictione, quibus agendis certi dies ab antifice
 constitui solebant. Unde fiebat, ut unus & idem dies in Africa ab his
 Ecclesiis jejuniis, ab aliis festiuitate transigerentur, quin & in uno
 eodemque cœtu alii jejunarent, & alii pranderent. Ea dissensio cir-
 ca jejuniis sabbathi CASULANO presbytero valde incommoda,
 & deformis videbatur, qui, cum scrupulum D. AUGUSTINO ex-
 posuisset, tale accepit responsum: *Mos eorum mihi sequendus vide-
 tur, quibus eorum populorum congregatio regenda commissa est. Quia
 propter si consilio meo acquiescis: Episcopo tuo in hac re noli resistere, &
 quod facit ipse, sine ullo scrupulo, vel disceptatione sectare, Ep. XXXVI.
 Cap. XIV. T. II. Op. f. 62.* Hæc ipsa Episcoporum veterum independen-
 tia in Ecclesiis in primis Africanis ætate CYPRIANI sese exse-
 ruit, qui liberrimæ hujus potestatis, quæ ad diversa, nec levia, disci-
 plinæ Ecclesiasticæ momenta sese extendebat, aliquoties memin-
 it. Sic in epistola ad JUBAJANUM LXXIII. f. 210. declarat, se Episcopis
 relinquere arbitrium, ut suo quisque iudicio agat, facti sui rationem
 soli Deo redditurus: *Hæc tibi rescriptimus, nemini præscribentes, aut
 præjudicantes, quo minus unusquisque Episcoporum, quod putat, faciat,
 habens arbitrii sui liberam potestatem.* Eandem sententiam in Con-
 cilio Carthaginensi de rebaptizandis hæreticis, A. CCLV celebrato,
 palam prodidit his verbis: *Super est, ut de hac ipsa re singuli, quid sen-
 tiamus, proferamus, neminem iudicantes, aut a jure communionis ali-*
quens.

E

quem, si diversum senserit, amoventes. Neque enim quisquam nostrum Episcopum Episcoporum se constituit, aut tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem collegas suos adigit; (quod utrumque quidam antistites Romani, VICTORIS exemplum secuti, tentare non erubuerant,) quando habeat omnis Episcopus pro licentia libertatis, & potestatis suæ, arbitrium proprium, tamque judicari ab alio non possit, quam nec ipse potest judicare. Sed expectemus universi iudicium Domini nostri Jesu Christi, qui unus & solus habet potestatem, & præponendi nos in Ecclesie suæ gubernatione, & de actu nostro iudicandi, T. I. Concil. HARDUINI f. 159. Alibi de admittendis ad Ecclesie communionem adulteris differens Epist. LV. f. 110. ait: Actum suum disponit & dirigit unusquisque Episcopus, rationem propositi sui Domino redditurus. Idem sentiebat antistes ille Carthaginienfis circa baptismum clinicorum, quos perfectos & legitimos Christianos esse affirmabat. Nolebat tamen ea in re cuiquam præjudicare, quo minus unusquisque, quod putat, sentiat, & quod senserit, faciat, Epistola LXL ad Magnum, f. 185. Et f. 183 ait, se nemini præscribere, quo minus statuatur, quod putat unusquisque Præpositus, actus sui rationem Domino redditurus. Ad quæ verba JO. FELLUS, Præful quondam Oxoniensis, denuo notavit: Hoc Episcoporum jus, & par consortium honoris & potestatis, perpetuo ingerit CYPRIANUS, Dominationis, aut regii alicujus imperii in ceteros Episcopos vestigium, aut exemplum, nec in hujus, nec sequentis ævi monumentis, usquam occurrit.

§. IV.

Fuerunt igitur a rei Christianæ exordio omnes Episcopi aut cæcæ, ac pari potestate instructi, ita ut in diocesi sua facere possent, quod placebat. Habemus consentientem JOSEPH. MOTTAM, qui sponte fatetur, Episcopos per duo secula, & ultra, suarum parocciarum fuisse supremos moderatores, in Diss. de Jure Metropolit. §. CXXI. p. 186. Eam ob causam dicebantur APOSTOLICI. Qui titulus non Romano solum Præfuli, sed & inferioribus Episcopis tributus, ubique passim occurrit, teste JO. GARNERIO, in Notis ad Librum Divinum, Cap. III. p. 54. Vocabantur etiam MONARCHÆ, quia singuli eum suo clero Ecclesias, quibus præerant, in solidum curabant, neque ullum aliud supra se in terris caput agnoscebant. Hæc est IS. CASAUBONI observatio, tum in vita UDALRICI, tum alibi, ac in Exercit. XV. ad Annales BARONII, Num. XI. p. 259 prodita, ita ut Monarchiam legas pro Episcopatu positam. Rei fidem facit HILARIUS, Papa Romanus, LEONTIO Episcopo scribens: Miramur frater.

fraternitatem tuam ita legis Catholica immemorem esse, ut queque iniqua, & contra Patrum nostrorum statuta, in provincia. que ad Monarchiam tuam pertinet, si ipse aut non vis, aut non potes, etiam nec nos silentii tui taciturnitate permittas corrigere, apud BARONIUM, T. VI. Annalium ad A. Chr. CCCCLXII. f. 263.

S. V.

Facile etiam intelligitur, antistites Romanos tribus post Christum natum seculis, & ultra, non fuisse orbis Christiani monarchas. Nam cuncti episcopi eo tempore inter se erant pares, & nemo eorum in alium habebat imperium aut dominatum. PAPA nomen omnibus erat commune. Nam vox Patris est, blandiori dumtaxat sono elata. Hoc docet HESYCHIUS voce παπάς. ΠΑΠΑ, inquit, τὴ πατρὸς ὑποκρίσιμα. Πεποιήται δὲ ἡ λέξις ἀπὸ τῶν παιδῶν, ἃ λέγουσι τοῖς πατέσσι, πάππα, i. e. Papa est blanda patris compellatio. Ortum vero ducit hæc vox ab infantibus, qui Patres compellant Papa. Consentit DOXOPATRIUS de quinque Patriarchalibus sedibus apud du FRENE in Glossario ad Scriptores medie & infime Græcitatæ, voce παπάς, f. 106. ubi breviter & rotunde exponit patrem, his verbis: Πάπας ἐρμηνεύεται ὁ πατήρ. Hoc nomen olim viris in auctoritate constitutis, ac honoratioribus, potissimum clericis, sive ob virtutem, sive ob canitiem, honoris ergo, tribuebatur. Hoc notavit WALAFRIDUS STRABO, libro de Rebus Eccles. Cap. VII. Papa, inquit, cujusdam paternitatis nomen est, & clericorum congruit dignitati. Hinc Abbates & Sacerdotes frequenter leguntur dicti πάππαι. Et Archi-Presbyter non modo πάππαι, sed & πρωτόπαπαι, primus Papa, cognominabatur. Postea Episcopis cæpit esse ita peculiare, ut in foli dicerentur Papæ, qui Episcopi. Hujus rei locupletes & idoneos habemus auctores, CYPRIANUM, HIERONYMUM, AUGUSTINUM, AVITUM VIENNENSEM, SIDONIUM, aliosque. Hoc sensu JO. CASSIANUS in Præfatione ad Collationes Patrum, CASTOREM, Aptensium pontificem, beatissimum Papam appellat, ad quem locum legi merentur ALARDI GAZÆI notæ. In Concilio Aurelianensi primo anno Chr. DXI celebrato CLODOVÆUS, Francorum Rex, in literis ad Patres Synodi T. II. Concil. Hard. f. 1008 ait: Orate pro me, Domini sancti, & Apostolica sede dignissimi Papæ. Ubi observes, non tantum Galliarum Episcopos vocari Papas, sed & Gallicanam Ecclesiam dici sedem Apostolicam. Ita apud GREGORIUM TURONENSEM Histor. L. IV. Cap. XXVI. EUFRONIUS, antistes Turonensis, salu-

tatur

tatur *Urbis Tyronice Papa*. Faretur EUSEB. RENAUDOTIUS, hoc nomen olim commune fuisse omnibus Episcopis, præsertim in Occidente, in *Historia Patriarch. Alexandr. Jacobit.* p. 28. Usus tamen obtinuit, ut seculo IX exeunte, aut ineunte X, Papæ nomen nec Episcopis, nec Patriarchis, sed uni Romano præfuli vulgo tribueretur. Cumque multi Episcopi sibi ac collegis titulum istum more antiquo tribuere pergerent, ac vindicarent, tandem A. Ch. MLXXIV in Synodo Romæ habita a GREGORIO VII sancitum est, *ne quis aut sibi ipsi, aut alteri, Papæ nomen adscriberet, sed unius esset in orbe universo Summi Pontificis*. Ab eo tempore gnathones mirum in modum circa hoc nomen cœperunt nugari. Quemadmodum apud veteres paganos Imperatores, & Dictatores, *Patriæ Patres* dicti sunt, sic eundem titulum Romano Pontifici, quia Ecclesiæ imperium teneat, contigisse, plurimi volunt. Romanos enim, *Patrem Patriæ* significatos, duas dumtaxat primas syllabas scribere consuevissent. Alii delirarunt, *Papam* dictum esse, quasi admirabilem, ab admirantis interiectione *pape*. Multa hanc in rem congescit ABRAHAMUS ECHELLEN-SIS, Maronita, in proluxa Diss. de origine nominis *Pape*, Romæ 1660 emissa, Adhuc plura compilavit BONANNIUS Tom. I. Numism. *Pontif. Rom.* in Julio II. At vitiligant omnes illi, inaniaque summo cum labore confarcinant, iudice JAC BASNAGIO in *Præf. ad Theaurum Canisianum* abs se editum, Cap. IV. §. 4. f. 37.

§. VI.

Nobis sufficit, demonstrasse, *Papæ* vel *Patris* nomen, ab initio omnibus Episcopis commune fuisse. Pleræque epistolæ ad CYPRIANUM datæ, hanc habent inscriptionem: *Cypriano Papæ*. Quin & idem Carthaginienſis antistes a Clero Romano *Beatissimus ac Gloriosissimus Papa* salutatur, Epist. XXX. Sic DIONYSIUS, presbyter Ecclesiæ Alexandrinæ, HERACLAM antistitem suum τὸν μακαριστὸν πατέρα, *Beatissimum Papam* appellat, apud EUSEB. H. E. L. VII. Cap. VII. Sic HIERONYMUS vocavit EPIPHANIUM, ATHANASIUM, PAULLINUM atque AUGUSTINUM. Videantur HIERONYMI epistolæ, quæ inter Augustinianas edit. Benedict. extant, N. XXXIX. LXVIII. LXXII. LXXV. LXXXI, & hanc habent inscriptionem: *Domino vere sancto, & Beatissimo PAPÆ Augustino*. SIDONIUS APOLLINARIS quemlibet fere Galliæ Episcopum *Dominum Papam* appellat. Possemus plura testimonia ex CONSTANTINI M. epistolis, ex EPIPHANIO, CODICE THEODOSIANO, aliisque antiquitatis Ecclesiasticæ monumentis, subjungere, nisi res jam manifesta esset.

Aug VI 57 (1)

ULB Halle 3
003 711 420

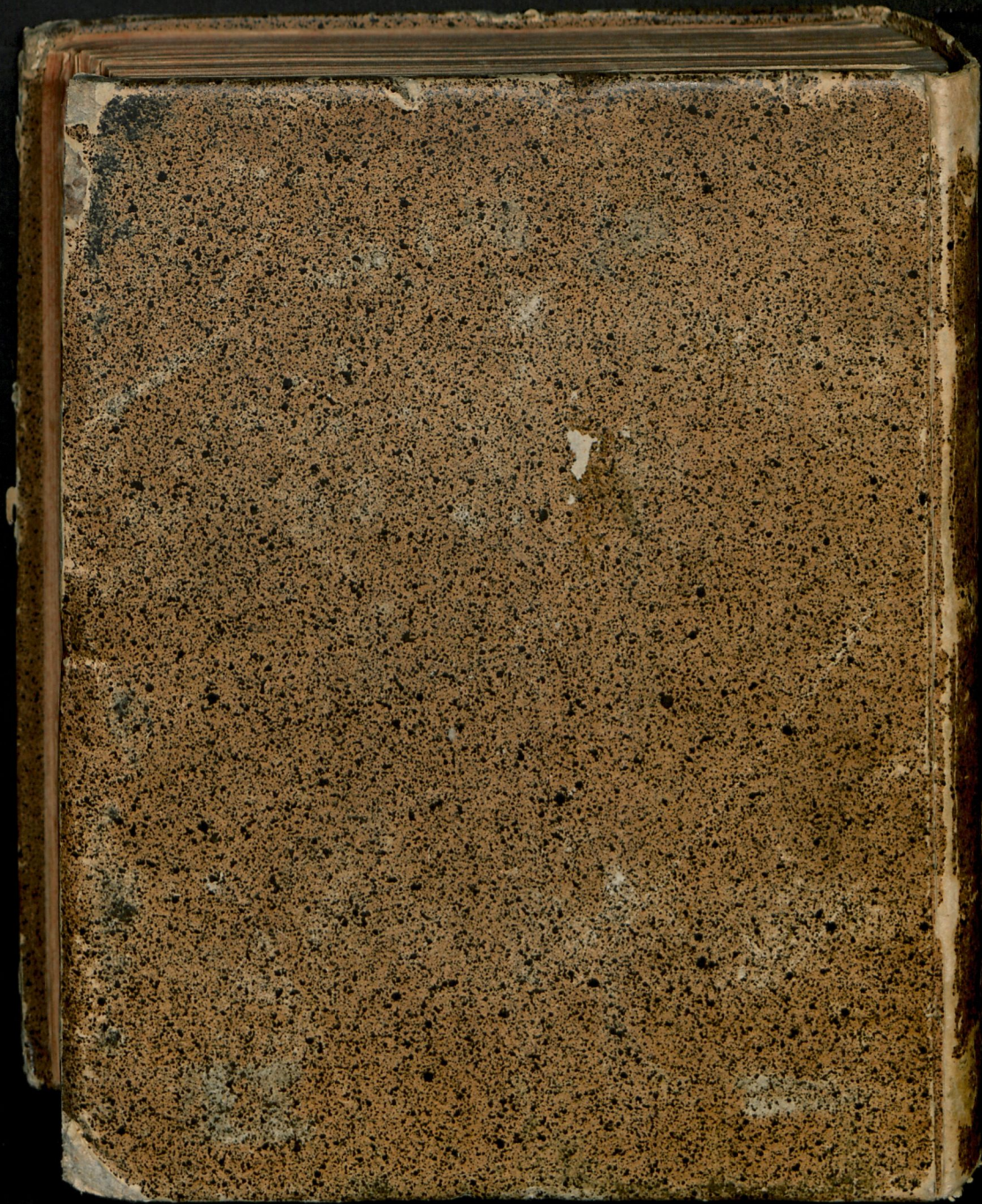

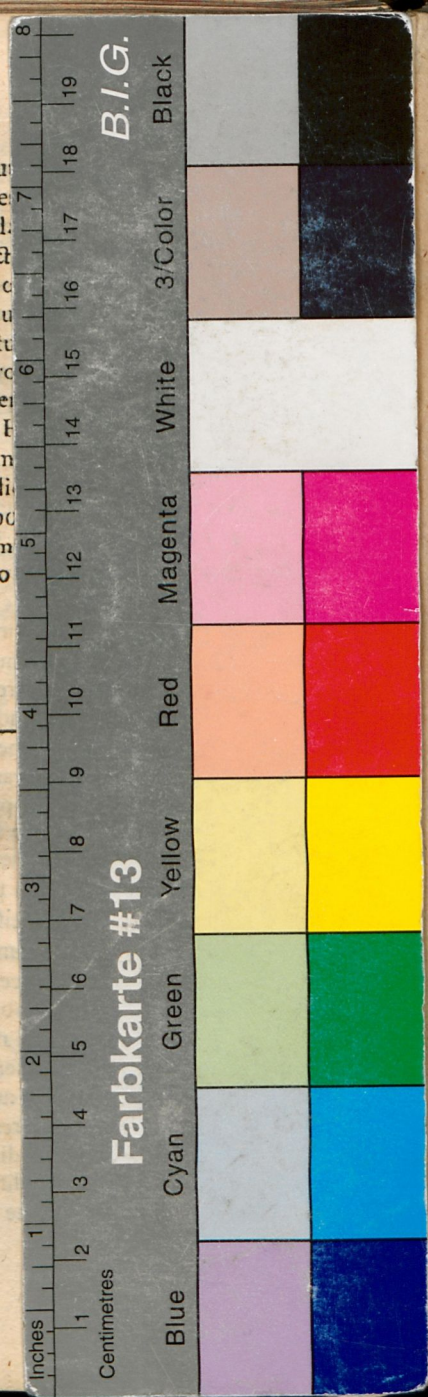
f

IA-70
nur 4. Stock verknüpft

Rebo

Q. D. B. V.

180

NOVITATEM
REGIMINIS MO-
NARCHICI
IN ECCLESIAM UNIVERSAM

PRÆSIDE

SALOMONE DEYLINGIO,
S. S. THEOLOGIÆ DOCTORE, EJUSDEMQUE
PROFESSORE PUBLICO ORDINARIO, CAPITULI CI-
ZENSIS CANONICO, CONSISTORII ASSESSORE,
NATIONIS MISNICÆ SENIORE, ECCLESIAE HUIUS LOCI
AD D. NICOLAI PASTORE, ET DIOECESEOS
LIPSIENSIS SUPERINTENDENTE,

IN ACADEMIA, QUÆ LIPSIÆ FLORET,

PERSPICUE EXPONET

JO. CHRISTIANUS BROESTEDT,
VRATISLAVIENSIS.

DISSERT. I.

D. XXIX. Decembr. A. O. R. cdo lō ccxxix.

LIPSIÆ, LITTERIS SCHEDIANIS.

12